

Nr 149.

Av herr **Gabrielsson** *m. fl.*, angående bidrag utan återbetalningskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag.

Rådande depression inom flera produktiva näringar har medfört, att tillgången på mänsklig arbetskraft för närvarande är större än efterfrågan. Samtidigt tillväxer befolkningen genom den naturliga folkökningen, som för vårt land enligt beräkning lär uppgå till omkring 40,000 individer per år. Tidigare möjligheter för befolkningsöverskottets avledande genom fri emigration hava väsentligt minskats. Av dessa anledningar är problemet att bereda folköverskottet arbete och utkomst samt framför allt att kvarhålla jordbruksbefolkningen vid jorden en samhällelig angelägenhet av stor vikt. Genom ett mera effektivt utnyttjande av den redan odlade jorden och en ändamålsenligt bedriven nyodlingsverksamhet böra emellertid försörjningstillfällena inom jordbruket kunna avsevärt ökas. I den mån därtill lämplig jord lägges under plog, skapas vidgade arbets- och utkomstmöjligheter icke blott för stunden utan jämväl för kommande generationer.

Är det å ena sidan ett det allmännas intresse att kvarhålla jordbruksbefolkningen vid jorden, så synes det å andra sidan vara statsmakternas skyldighet att i den mån så låter sig göra söka lätta det tryck, under vilket sagda befolkning nu måste leva. I den mån så, särskilt för de mindre jordbrukarna, kan ske genom utökandet av dessas åkerareal, synes staten härför böra lämna erforderligt stöd.

Lyckligtvis äger vårt land icke oväsentlig tillgång på produktiv jord, som ännu icke tagits i bruk för odlingen, men som härtill lämpar sig. De största arealerna dylik jord torde visserligen vara att finna i Norrland, men även i den övriga delen av landet torde ännu finnas odlingsvärd jord att tillvarataga.

Även om klimatet i Norrland icke medgiver jordbrukets bedrivande på samma sätt som i övriga Sverige, kan det dock rätt skött under gynnsamma förhållanden, och om arealen är tillräcklig, föda sin brukare. I Tornedalen och Kalixdalen av Norrbottens län finnes jord av fruktbaraste beskaffenhet. Nedanför marina gränsen, sålunda jämförelsevis lätt åtkomlig, finnes enbart inom Norrbottens län ett område, i det närmaste stort som Uppland och Södermanland tillsammans, av godartad jord, vilken endast till en obetydlig del är uppodlad. Professor Hellström uppskattar hela Norrlands jordbruksregion till 40,000 kvkm. eller ett område lika stort som Västmanland, Uppland, Söder-

manland och Östergötland tillsammans. Av sistnämnda område torde på sin höjd 10 % vara odlade. Därtill kommer skogsregionen, de stora myrarnas region, med ännu större areal, av vilken högst 1 % torde vara odlad, samt fjällregionen, som särskilt inom silurområdena erbjuder stora vidder odlingsmark av god beskaffenhet.

Folkökningen i de nordliga provinserna i vårt land är ojämförligt störst. Endast inom Norrbottens län har invånareantalet på 10 år ökats med över 20,000. Liknande är förhållandet även i Västerbotten. För hela Norrland är folkökningen på 10-årsperioden 1910—1920 107,000 och för Kopparbergs län 20,000. Födelsefrekvensen är ungefär dubbelt så stor för övre Norrland som för riket i sin helhet.

Arbetslösheten är också jämförelsevis stor i nämnda landsända. Man kan säga att den i nordligaste länet är permanent vissa tider året om. Jordbruken inom Norrbottens län äro nämligen till största del så små, att deras ägare för sin bärgning äro nödsakade att söka sig biförtjänster. Åttio procent av jordbruken inom Norrbotten hava mindre än 5 har odlad jord. För Västerbottens län är motsvarande siffra 68 %, för de övriga norrlandslänen: Gävleborgs 57 %, Västernorrlands 69 %, Jämtlands 65 % samt för Kopparbergs län 74 %.

Att bereda plats för Norrlands folköverskott i andra delar av landet torde ej vara varken lämpligt eller möjligt.

Är det i första hand en angelägenhet av största betydenhet för Norrlands befolkning att finna sin utkomst i egen hembygd, så finnes heller ingen befolkning, som är bättre skickad än denna att sörja för Norrlands uppodling.

Strävandena för en forcerad uppodling speciellt i denna landsända hava betydelse icke blott såsom en de norrländska jordbrukarnas angelägenhet utan även och i lika hög grad från nationalekonomisk synpunkt. Det må i detta avseende blott erinras om, vad det vid en fortsatt exploatering av de norrländska naturtillgångarna kan komma att betyda, om Norrlands jordbruk kan eller icke kan kraftigt bidra till den för exploateringen erforderliga arbetarestammens naturaunderhåll.

Även i mellersta och södra delarna av vårt land finnas med säkerhet avsevärda odlingsmöjligheter, vilkas utnyttjande kunna åstadkomma en välbehörlig utökning av redan odlade arealer.

Det må villigt erkännas, att statsmakterna redan vidtagit vissa åtgärder för nyodlingars främjande. Förutom de åtgärder, som inriktats på kronoparkskolonisation, hava sålunda för sankmarkers torrläggning utlämnats lån ur odlingslänefonden samt bidrag ur norrländska och allmänna avdikningsanslagen. Det egentliga nyodlingsarbetet befrämjas genom smärre lån från norrländska och allmänna nyodlingsfonderna. Direkta bidrag för uppmuntrande till nyodling utgingo i stor omfattning under krisåren, varigenom odlingsintresset stimulerades i högre grad och nyodlingar verkställdes i större utsträckning än genom någon annan av staten hittills vidtagen åtgärd. För närvarande finnas ej andra av statsmedel utgående bidrag för nyodling än premielån åt egnahemslantagare

— vilka förbehållas dem, som bilda nya jordbruk — samt premier till mindre odlingsföretag, vilka utgå från statsanslaget till höjande av det mindre jordbruket.

Frågan om ytterligare åtgärder i syfte att för befolkningens försörjning befordra tillgodogörandet av odlingsbar jord har under senaste tid tilldragit sig det allmännas särskilda uppmärksamhet. Sålunda anhöll fjolårets riksdag i skrivelse nr 150, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord må kunna genom statliga åtgärder åvägabringas inom landet i vidare utsträckning än vad för närvarande vore fallet samt för riksdagen framlägga de förslag, som därav kunde föranledas. Med anledning härav har regeringen låtit igångsätta särskild utredning i ämnet genom 1925 års kolonisationssakkunnige.

Utan att i detta sammanhang ingå på någon kritik över resultatet av försökskolonisationen i Norrland anse vi fastslaget, att en framgångsrik kolonisation i dessa bygder måste *organiskt utvecklas från redan odlad bygd* och dymedelst efter hand lägga under sig jämväl obygd.

En av de verkningsfullaste åtgärder för Norrlands kolonisation, som av staten hittills vidtagits, torde vara beviljandet av norrländska avdikningsanslaget. Detta har möjliggjort odling av stora arealer, och många nya egna hem ha bildats. I saknad av denna hjälp torde Norrlands jordbruk och därmed dess övriga näringar svårligen kunnat utvecklas så som skett. Dessa åtgärder, byggda på att stödja den privata kolonisationen, torde ur alla synpunkter vara de lämpligaste. Den mesta och bästa jorden i Norrland finnes i enskild ägo, och den för kolonisation lämpligaste befolkningen är ock att finna bland ägarna till denna jord.

Utan att vilja föregripa resultatet av den utredning, som på riksdagens initiativ nyligen igångsatts av 1925 års kolonisationssakkunniga, anse vi det vara högst önskvärt och behövt, att omedelbara åtgärder — i avvaktan på utredningens slutförande — vidtagas i syfte att påskynda och befordra viss nyodlingsverksamhet.

Framför allt torde den odlingsverksamhet böra uppmuntras och befrämjas, som organiskt utväxer från den gamla bygden. Av rikets redan befintliga jordbruk — här avses fortfarande huvudsakligen de smärre — torde sålunda ett mycket stort antal innehålla smärre odlingsarealer — tillhopatagna dock representerande avsevärda vidder — vilka borde kunna på ett enkelt och naturligt sätt, genom innehavarens eget arbete, vinnas för odlingen. Många ofullständiga jordbruk äro i verkligt behov av utvidgning. Innehavarna av dylika smärre jordbruk med utvecklingsmöjligheter torde dock ofta sakna ekonomiska möjligheter att utföra ett mera verksamt odlingsarbete, för så vitt de ej härför erhålla visst bistånd. Den tid de skulle kunna ägna åt nyodlingsarbetet å egen jord måste i regel utnyttjas för förvärv av biförtjänst för familjens underhåll. Norrländska och allmänna nyodlingsfonderna äro visserligen inrättade för befrämjande av sådan odlingsverksamhet, men dessa anordningar torde icke fullt

motsvara vad som nu kräves. Detta framför allt av den anledning, att mången mindre odlare varken kan eller vill ikläda sig den skuld, som lånets upptagande innebär. Efterfrågan å lån från dessa båda fonder är även ringa. Av den medgivna årsutlåningen — 500,000 kronor från allmänna och 1,000,000 kronor från norrländska nyodlingsfonden — beviljade lantbruksstyrelsen sålunda under budgetåret 1924—1925 lån till ett belopp av sammanlagt blott 111,880 kronor, respektive 404,030 kronor.

Vad som erfordras för nyodlingsverksamhetens främjande i förenämnda fall torde vara, att bidrag utan återbetalningsskyldighet finge utlämnas i större omfattning än för närvarande kan ske medelst förenämnda anslagsdel till premiering av mindre odlingsföretag. Denna anslagsdel utgör nu blott 50,000 kronor och ingår — såsom ovan angivits — i anslaget till höjande av det mindre jordbruket. Sistnämnda anslag har i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkten 59, upptagits med tillhoppa 300,000 kronor. I förenämnda syfte torde viss höjning av anslaget vara erforderlig, så att anslagsdelen för premiering av mindre odlingsföretag må kunna avsevärt ökas. I anslutning härtill torde jämväl nu gällande bestämmelser för anslagsdelens användning, vilka återfinnas i kungörelser den 1 juli 1923 (nr 244 och 245), böra underkastas vissa erforderliga ändringar samt uttrycket »premiering av mindre odlingsföretag» utbytas mot »*understöd av mindre odlingsföretag*».

Sålunda torde möjlighet böra öppnas för Kungl. Maj:t att enligt grunder i huvudsak liknande dem, som nu gälla i fråga om premielån åt egna hemslantagare för nyodlingsarbete, använda anslagsdelen i fråga för befrämjande av nyodling å sådana lägenheter, med förslagsvis mindre än 15 hektar redan odlad jord, där tilläggsodling är av mera nämnvärd betydelse för lägenhetens önskvärda utveckling eller eljest befinnes vara av beskaffenhet att böra särskilt uppmuntras. Bidraget borde utgå med högst hälften av den vid odlingsplans upprättande beräknade odlingskostnaden, dock med högst 200 kronor per hektar, samt utbetalas i mån av arbetets fortgång genom vederbörande hushållningssällskap, som även i övrigt torde böra omhändervärd verksamheten under lantbruksstyrelsens kontroll och enligt av styrelsen meddelade närmare föreskrifter. Det förutsättes, att sådana föreskrifter därvid meddelas, att missbruk så vitt möjligt förebyggas och effektivt resultat ernås medelst bidragen.

Därest förenämnda förslag bifalles, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare erforderliga bestämmelser för verksamheten i fråga.

För den sålunda ifrågasatta verksamheten torde den nuvarande anslagsdelen å 50,000 kronor till premiering av mindre odlingsföretag böra avsevärt höjas. Om det antages, att odlingsbidragen i medeltal komma att uppgå till ungefär 200 kronor per lägenhet — motsvarande uppodling av drygt en hektar pr brukningsdel — samt att årligen ungefär 2,750 brukningsdelar ifrågakomma till bidrags erhållande, skulle härför erfordras sammanlagt 550,000 kronor. En ökning av anslagsdelen med 500,000 kronor torde därför böra beräknas.

Under åberopande av det anförda få vi hemställa, att riksdagen ville

dels för budgetåret 1926—1927, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i nionde huvudtiteln, punkten 59, anvisa ytterligare 500,000 kronor till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket, d. v. s. sammanlagt 800,000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att av sagda anslag använda ett belopp av 550,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda förslag, av bidrag utan återbetalningsskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag.

Stockholm den 22 januari 1926.

Nils Gabrielsson.

G. Sederholm.

Jöns Jönsson.

Axel Vennersten.

O. Bergqvist.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.

Jonas Andersson.

Nils Ant. Nilsson.

Ernst Lundell.

K. J. Gustafsson.
